

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA PODNIKATELSKÁ

FACULTY OF BUSINESS AND MANAGEMENT

ÚSTAV MANAGEMENTU

INSTITUTE OF MANAGEMENT

ENVIRONMENTÁLNÍ ŘÍZENÍ PODNIKU VÍNO NATURAL

DOMIN & KUŠICKÝ

ENVIRONMENTAL MANAGEMENT IN WINE NATURAL DOMIN & KUSICKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE   **Tibor Fehér**

AUTHOR

VEDOUCÍ PRÁCE   **prof. Ing. Alena Kocmanová, Ph.D.**

SUPERVISOR

BRNO 202

Zadání bakalářské práce

Ústav:	Ústav managementu
Student:	Tibor Fehér
Studijní program:	Procesní management
Studijní obor:	bez specializace
Vedoucí práce:	prof. Ing. Alena Kocmanová, Ph.D.
Akademický rok:	2019/2020

Ředitel ústavu Vám v souladu se zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a se Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně zadává bakalářskou práci s názvem:

Environmentální řízení podniku VÍNO NATURAL Domin & Kušický

Charakteristika problematiky úkolu:

Úvod

Vymezení problému a cíle práce

Teoretická východiska práce

Analýza problému a současné situace

Vlastní návrhy řešení, přínos návrhů řešení

Závěr

Seznam použité literatury

Přílohy

Cíle, kterých má být dosaženo:

Cílem práce je návrh způsobu zavedení environmentálního řízení dle ISO 14 000 ve vinařské společnosti VINO NATURAL Domin & Kušický. První část práce je zaměřena na teoretické poznatky související s životním prostředím a nástroji environmentálního řízení. Druhá část práce se zabývá analýzou zpracování bio vín v porovnání s konvenčním způsobem zpracování vín. V návrhové části je popsán způsob zavedení normy ISO 14 000.

Základné literární prameny:

DOMIN, J. Hrozno a víno. Bratislava 2017, ISBN 978-80-972706-1-2.

SPEJCHALOVÁ, D. Management kvality, bezpečnosti a environmentu. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2012. ISBN 978-80-86730-87-5

FILDÁN Z.: Příručka EMS podle ISO 14001, Praha: ENVI GROUP s. r. o., s. 2016 ISBN 978-80-904215-1-6

VANĚČEK, V. Environmentální podnikové účetnictví. Praha: Karolinum, 1996. Ekonomické nástroje pro trvale udržitelný rozvoj České republiky. ISBN 80-7184-228-1.

PAVLOUŠEK, P. Pěstování révy vinné: moderní vinohradnictví. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3314-2.

SMEJKAL. V. et al., 2010. Řízení rizik ve formách a jiných organizacích. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-3051-6.

Termín odevzdání bakalářské práce je stanoven časovým plánem akademického roku 2019/2020.

V Brně 17.05.2020

L. S.

.....

.....

Doc. Ing. Robert Zich Ph.D.

doc. Ing. et Ing. Stanislav Škapa, Ph.D

ředitel

děkan

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na environmentální řízení systému ve vybrané společnosti. Firma využívá HACCP jako jediný systém na řízení rizik a ochranu vůči nim. V analýze popíšu a zhodnotím ekonomické stránky společnosti. Závěrem práce je navržení normy ISO 14001 pro vylepšení současné situace a odstranění nedostatků v daném podniku.

Klíčové slová

Ochrana životního prostředí, bio vína, ekologický produkt, environmentálne riadenie podniku, konvenčný systém, integrovaná produkcia, legislatíva, environmentálna politika, BOZP, HACCP, EMS, ISO 14001.

Abstract

The bachelor thesis is focused on environmental management of the system in a selected company. The company uses HACCP as the only risk management and protection system. In the analysis I will describe and evaluate the economic side of the company. The conclusion of the thesis is to propose the ISO 14001 standard to improve the current situation and eliminate the shortcomings in the company.

Keywords

Environmental protection, organic wines, organic product, environmental management, conventional system, integrated production, legislation, environmental policy, OHS, HACCP, EMS, ISO 14001.

Bibliografická citácia

FEHÉR, Tibor. *Environmentální řízení podniku VÍNO NATURAL Domin & Kušický* [online]. Brno, 2020 [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://www.vutbr.cz/studenti/zav-prace/detail/125482>. Bakalářská práce. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, Ústav managementu. Vedoucí práce Alena Kocmanová.

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som túto bakalársku prácu na tému Environmentálne riadenie podniku vypracoval samostatne, všetky použité informácie sa nachádzajú v použitej literatúre.

Súhlasím, aby moja práca bola zverejnená podľa § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platnom znení. Súhlasím so zverejnením svojej bakalárskej práce, a to v neskrátenej forme, v elektronickej podobe vo verejne prístupnej databáze Vysokého učení technického v Brne.

V Brne 21.4 2020.

.....

Meno a priezvisko

Pod'akovanie

Rád by som sa poďakoval vedúcej mojej bakalárskej práce, pani prof. Ing. Alene Kocmanovej, Ph.D., za jej rady a informácie, ktoré mi pomohli pri písaní tejto bakalárskej práce. Tiež by som chcel poďakovať spoločnosti VÍNO NATURAL Domin & Kušický, konkrétne Davidovi Kušickému, ktorý mi poskytol informácie a potrebnú literatúru z ktorej som čerpal.

Obsah

ÚVOD.....	10
1. CIELE A METÓDY BAKALÁRSKEJ PRÁCE	11
2. TEORETICKÉ VÝCHODISKA PRÁCE	12
2.1 Životné prostredie	12
2.1.1 Ochrana životného prostredia.....	12
2.1.2 Orgány, ktoré ochraňujú životné prostredie	12
2.1.3 Legislatíva životného prostredia.....	13
2.1.4 Politika životného prostredia	13
2.2 Životné prostredie a vinohradníctvo	14
2.2.1 História vinohradníctva.....	14
2.3 Konvenčný systém.....	14
2.4 Integrovaná produkcia.....	15
2.5 Ekologické vinohradníctvo	15
2.5.1 Legislatíva ekologického poľnohospodárstva a vinohradníctva.....	15
2.6 Riadenie rizika pomocou systému HACCP	16
2.7 Systémy environmentálneho managementu	16
2.7.1 Postup zavádzania EMS podľa ISO 14001	17
2.7.2 Všeobecné požiadavky.....	17
2.7.3 Environmentálna politika.....	18
2.7.4 Environmentálne plánovanie	19
2.7.5 Zavedenie a prevádzka	21
2.7.6 Kontrola a nápravné opatrenia	22
2.7.7 Dôvody zavádzania	23
2.8 BOZP	23
3. ANALÝZA SÚČASNÉHO STAVU SPOLOČNOSTI VÍNO NATURAL Domin & Kušický	25
3.1 Charakteristika spoločnosti VÍNO NATURAL Domin & Kušický.....	25
3.2 Výrobný proces bio - vína	26
3.3 Ekonomické zhodnotenie spoločnosti.....	26
3.3.1 Aktíva spoločnosti Domin & Kušický.....	27
3.3.2 Pasíva spoločnosti Domin & Kušický.....	28
3.3.3 Zhodnotenie štruktúry a vývoj nákladov v sledovanom období	29

3.3.4	Zhodnotenie štruktúry a vývoj výnosov v sledovanom období.....	30
3.3.5	Výsledok hospodárenia v sledovanom období.....	31
3.3.6	Zhodnotenie výsledkov ekonomickej situácie.....	32
3.4	Politika kvality spoločnosti pri spracovaní vína.....	32
3.5	Ochrana životného prostredia spoločnosti.....	32
3.6	Súčasný stav spoločnosti s použitím systému HACCP	33
4.	VLASTNÝ NÁVRH RIEŠENIA.....	34
4.1	Environmentálna politika.....	34
4.2	Environmentálne plánovanie.....	34
4.3	Environmentálne aspekty.....	35
4.4	Ciele a cieľové hodnoty environmentálneho programu.....	37
4.5	Zavedenie a prevádzka	39
4.6	Štruktúra a zodpovednosť	40
4.7	Školenie manažmentu	40
4.8	Systém komunikácie.....	41
4.9	Dokumentácia	41
4.10	Kontrola a monitorovanie procesov	42
4.11	Monitorovanie a meranie	42
4.12	Interný audit	43
4.13	Environmentálne preskúmanie.....	43
4.14	Časový harmonogram.....	44
4.15	Zhodnotenie návrhu	45
5.	ZÁVER	47
	ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY.....	48
	VYSVETLIVKY POUŽITÝCH POJMOV A TERMÍNOV	49
	SKRATKY.....	50
	ZOZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKOV	51
	ZOZNAM POUŽITÝCH TABULIEK	51

ÚVOD

Prečo som si vybral tému Environmentálne riadenie podniku? Neustále sprísňovanie zákonov, rozvoj hospodárstva, podporujú ochranu životného prostredia a vzrastajúci záujem o environmentálnu problematiku a udržateľný rozvoj, podporuje trend dosiahnutia a preukázania dobrého environmentálneho profilu. Pre svoju bakalársku prácu som si zvolil konkrétny podnik Domin & Kušický. Táto spoločnosť je zameraná na výrobu bio vín na Slovensku.

Ekológia v dnešnej dobe je čím ďalej diskutovanejšou témou. Myslím si, že je potrebné sa vzdelávať a chrániť životné prostredie, lebo ak sa nezamyslíme nad našim konaním, tak naše deti si nebudú môcť vychutnať takú prírodu akú sme spoznali my.

V minulosti sa nekládli tak veľké požiadavky na pestovanie rastlín, čo zapríčinilo používanie veľkého množstva chemikálii. Dôsledky boli a sú mimoriadne závažné, negatívne zmeny životného prostredia viedli až k zákonným obmedzeniam spontánnych postupov v použití číndiel v poľnohospodárstve a potravinárstve.

Ľudia v dnešnej dobe sa viac zaujímajú o zdravý životný štýl a o ich zdravie. Kladú veľký dôraz na to čo konzumujú a aké potraviny nakupujú. Potraviny v bio kvalite sa čím ďalej tešia väčšej obľube. Tie obsahujú len malý zlomok chemických látok v porovnaní s normálnymi potravinami. Vďaka tomuto sa rozvíja aj ekologické vinohradníctvo, ktoré láka čím ďalej viac ľudí.

Ekologické vinohradníctvo sa dostáva pomaly ale určite do popredia v porovnaní s obyčajným vinohradníctvom. Ďalšou výhodou je aj podpora z Európskej únie v podobe dotácií, ktoré sú väčšie v porovnaní s konvenčným systémom.

Aj obyčajný človek môže podporiť návrat k ekologickému spôsobu v poľnohospodárstve a potravinárstve. Keď pri výbere potravín, nápojov sa zameria na produkty, ktoré sú od regionálnych výrobcov a tým podporí domácu produkciu. V najlepšom prípade to budú výrobky s označením Bio a Eko. Nebuďme ľahostajný voči našej prírode a snažme sa ju ochraňovať a pomáhať jej .

1. CIELE A METÓDY BAKALÁRSKEJ PRÁCE

Na postupné naplnenie hlavného cieľa je potrebné definovať postupy, ktoré sme zhrnuli do čiastkových cieľov (C 1- C 5), ktoré sme si definovali takto:

C 1 - Získať informácie od majiteľov a zamestnancov spoločnosti a spracovať primárne poznatky o problematike.

C 2 - Spracovať charakteristiku skúmanej spoločnosti.

C 3 - Spracovať ekonomické zhodnotenie súčasného stavu spoločnosti.

C 4 - Navrhnuť presné kroky potrebné k zavedeniu EMS podľa normy ISO 14001 do vybranej spoločnosti.

C 5 - Vyhodnotiť získané informácie.

Pre splnenie celkového cieľa sme plnili čiastkové ciele, na ktoré sme využili kombináciu rôznych metód. Na získanie informácií ohľadne certifikácie od spoločnosti EUROISO sme využili emailový dopyt. Na získanie spätnej väzby o skúsenostiach a prínosoch zavedenia EMS sme využili štruktúrovaný rozhovor so spolumajiteľom spoločnosti Domin & Kušický.

2. TEORETICKÉ VÝCHODISKA PRÁCE

2.1 Životné prostredie

Pojem životné prostredie sa vo vedeckej literatúre objavuje neskôr ako pojem príroda. Ide o koncept umožňujúci skúmanie a chápanie vzťahov človeka a prírody. Dá sa to aj chápať ako výber určitého elementu (prvku) prírody a skúmanie vzťahov elementami v jeho okolí. Zaujímajú nás hlavne väzby prírodného charakteru - ekologické väzby. Tieto väzby prebiehajú v priestore a čase. Najčastejším vybraným elementom je človek na ktorého pôsobí okolie. Niekedy sa hovorí o životnom prostredí človeka. Vybranými ústrednými elementami môžu byť aj iné živé organizmy (rastliny, živočíchy) ale aj neživé predmety (budovy, sochy). V rámci životného prostredia existuje odborný koncept – zložky životného prostredia (ovzdušie, voda, pôda, horninové prostredie, živočíchy, rastliny, elektromagnetické pole, predmety umelo vytvorené človekom a samotný človek. Podľa týchto zložiek sa často postupuje pri riešení konkrétnych problémov životného prostredia, napríklad koncipované nástroje politiky životného prostredia, práva životného prostredia, environmentálna štatistika. (Šauer, 2017, str. 9-13)

2.1.1 Ochrana životného prostredia

Pod pojmom ochrana životného prostredia je možné rozumieť činnosť, ktorá je úzko spojená s predchádzaním znečisťovania alebo poškodzovania životného prostredia, alebo sa toto znečisťovanie a poškodzovanie snaží minimalizovať a odstraňovať. Zahrňuje ochranu jednotlivých zložiek, organizmov, ekosystémov a ich spoločných väzieb. Je dôležité správne triedenie odpadov a ich následná recyklácia. Ani si neuvedomujeme, že tento druh ochrany je pomerne mladý. V roku 1972 sa konal globálny summit, ktorý vyhlásil, že je treba ochrániť „Našu jediná zem“. Dôvodom pre tento summit bol rýchly hospodársky rast a rozvoj priemyslu, ktorý nebral na zreteľ následky na životné prostredie, ktoré boli spôsobované každodennou činnosťou. (Tuháček - Jelínková, 2015, str. 12-16)

2.1.2 Orgány, ktoré ochraňujú životné prostredie

Zdravé životné prostredie je v záujme celej spoločnosti. Ochrana životného prostredia vykonávajú orgány verejnej správy. Orgány verejnej správy sú postavené na dvoch úrovniach. Na prvej úrovni sú orgány štátnej správy, ktoré sú ústredné a miestne. Na

druhej úrovni sú orgány, ktoré plnia úlohu na úseku územnej samosprávy. Právnym základom usporiadania výkonu štátnej správy v oblasti životného prostredia sa stal zákon NR SR č. 525/2003 Z. z. o štátnej správe starostlivosti o životné prostredie. Zákon v prvom rade sledoval modernizáciu verejnej správy, vytvorenie racionálneho systému a starostlivosť o životné prostredie. Zákon tiež stanovil orgány štátnej správy, ktorými sú Ministerstvo životného prostredia SR, krajské a obvodné úrady životného prostredia. Druhú skupinu tvoria orgány štátnej správy na miestnej úrovni. Patrí sem Slovenská inšpekcia životného prostredia. Vykonáva miestnu štátnu kontrolu v oblasti životného prostredia. Hlavným dôvodom úspechu je spolupráca viacerých orgánov v rámci rezortu životného prostredia. Kompetencie obvodných a krajských úradov životného prostredia sa viažu na podnikateľov a na konania vyplývajúce z osobitných predpisov.

(Gregorová, 2014, str. 7)

2.1.3 Legislatíva životného prostredia

Legislatíva životného prostredia sa skladá z medzinárodných noriem a predpisov. V rámci Európskej únie sa jedná o dokumenty, ktoré vychádzajú z Európskych smerníc. Sú nadradené národnému právu a sú zabudované do národných legislatív členských štátov. Jednotlivé spoločnosti riadia ochranu životného prostredia zo svojich interných smerníc, ktoré vychádzajú z legislatívy. Dalo by sa povedať že interná smernica je stručné zhrnutie daných predpisov a noriem pre zamestnancov v danej spoločnosti. (Spejchalová, 2017, str. 32-35)

2.1.4 Politika životného prostredia

Rozhoduje o využívaní životného prostredia a ochrane životného prostredia a tým taktiež o princípoch prevencie a kooperácie. K tomu využíva poriadkové právo, výrobné a tržné resp. alokačné nástroje. Alokačné nástroje majú výhodu pre svoju schopnosť ovplyvniť relatívne ceny národného hospodárstva. Ekonomickou zásadou pri ich využití je internalizácia externých nákladov, pri využití princípu oportúnnych nákladov. To znamená, že ten, kto poškodí životné prostredie je konfrontovaný so svojimi alternatívnymi nákladmi, k čomu slúži ekologická daň, environmentálne poplatky, certifikáty a pravidlá pre udržanie životného prostredia. Na druhej strane je možné rozpoznať a zvoliť cenovo priaznivé varianty prevencie a ovplyvniť vývoj.

(Domin, 2017, str. 150)

2.2 Životné prostredie a vinohradníctvo

Životné prostredie je úzko späté s vinohradníctvom. Snaha o ochranu ŽP patrí medzi hlavné zásady pri pestovaní hrozna a starostlivosti o vinohrad. Vinohradníctvo je poľnohospodárske odvetvie, ktoré sa zaoberá produkciou a skúmaním viniča hroznového. Ak sa tento druh viniča používa na výrobu vína, používa sa aj pojem vinárstvo. Na pestovanie viniča sú potrebné vhodné klimatické a topografické podmienky. Vinohradníctvo je z plošného hľadiska v poľnohospodárstve len okrajovým odvetvím. Na území Slovenska sa nachádza 24000 ha, ktoré sa rozprestierajú poväčšine na území západného Slovenska. Z celkovej obhospodarovanej plochy tvorí vinohradnícka plocha len 1 %. Napriek tomu je podiel na HDP približne 2,6 %. (Chrstinová, 2005, str. 3-9)

2.2.1 História vinohradníctva

Pôvod tohto odvetvia sa nedá presne určiť, ale pôvod a lokácia vzniku viniča sa odhaduje na strednú Áziu, Kaukaz a oblasti v blízkosti Čierneho a Kaspického mora. Podľa vykopávok sa zistilo, že vinič sa rozšíril aj na územie Egyptu. V hrobkách faraónov sa našli obrazy, ktoré popisovali spracovanie hrozna a výrobu vína z roku 3500 pred naším letopočtom. Rímsky cisár Probus (276 - 282) sa považuje za zakladateľa vinohradníctva. Na jeho príkaz sa vysádzali vinice na území rímskych kolónií za Alpami. V 5. storočí sa už nachádzali vinice aj na dnešnom území Rakúska. Bolo len otázkou času, kedy sa pestovanie viniča presunie aj na Slovensko. Podľa nálezov archeológov na Slovensku, sa považuje pestovanie vína už spred roku 1000. (Kazimír, 1986, str. 8)

2.3 Konvenčný systém

Konvenčný systém sa využíval hlavne v minulosti, kde sa kládol dôraz na výnos a maximalizáciu úžitku z viniča hroznového. Nebralo sa do úvahy aké veľké množstvo chemických postrekov bude použité na jej pestovanie. Tento druh pestovania ovplyvnil nie len pôdu v ktorej tieto rastliny rástli, ale aj živočíchy, organizmy, u ktorých sa znížila celková biodiverzita. Veľké množstvo chemických látok, ktoré bolo používané na pestovanie vínnej révy, ublížilo nie len bobuliam ale aj koreňovému systému. Využívali sa prevažne syntetické pesticídy. Veľa týchto pesticídov môže ovplyvniť nie len chuť vína ale aj zdravie ľudí. Dnes sa už však konvenčný spôsob pestovania používa len zriedkavo. Ale aj tak látky, ktoré obsahovali syntetické pesticídy sú stále súčasťou pôdy a preto môže trvať desiatky rokov, kým sa úplne vytratia z celkového ekosystému. Dnes

už len málokto využíva konvenčný systém pestovania révy vínnej, väčšina vinárov spadá pod integrovanú produkciu. (Pavloušek, 2011, str. 15-17)

2.4 Integrovaná produkcia

Základom pre tento typ produkcie je snaha o maximálne využitie révy vínnej a zbytočne nezaťažovať pôdu a životné prostredie. Dalo by sa povedať, že integrovaná produkcia je prvým krokom k ekologickému spôsobu pestovania révy vínnej. Pestovanie hrozna a kontrolu výroby vína kontroluje Zväz integrovanej produkcie. Tento zväz berie dôraz na minimálne používanie pesticídov a naopak maximálne využívanie prípravkou s použitím medi, síri alebo biologických preparátov. Je potrebné sa zamerať na pravidelnú a preventívnu ochranu viniča, ale aj ochranu podľa prognóz počasia. Minimalizovať chemické vstupy do viniča, nepostrekovať keď to nie je potrebné. V integrovanej produkcii dbáme na samostatnú obranyschopnosť rastliny. Hlavné body, ktoré sa sledujú v integrovanej produkcii sú:

- Výživa a hnojenie révy vínnej.
- Ochrana pred chorobami a škodcami.

(Pavloušek, 2011, str. 17-18)

2.5 Ekologické vinohradníctvo

Prechod z konvenčného systému na ekologický je možný, trvá to minimálne 3 roky, počas ktorých je nutné dodržiavať všetky zásady ekologického vinohradníctva. Vinič sa nesmie nachádzať na mieste v blízkosti oblastí s intenzívnou priemyselnou výrobou, ktoré produkujú emisie. V ekologickom vinohradníctve sa uprednostňujú odrody geneticky odolnejšie voči chorobám a škodcom. Využívanie výživy s dôrazom na oživenie biologickej aktivity pôdy a zvyšovania obsahu humusu v pôde. Na ochranu proti burinám sa odporúča pokryť povrch pôdy zatrávením medzi radia. Používanie herbicídov je prísne zakázané ! Pri prevzdušňovaní krov sa snažíme vystrihovať a vylamovať letorasty, strapce, listové plochy, aby boli v optimálnom pomere na množstvo a kvalitu úrody. Tento proces by sa mal opakovať 3 až 5 krát do roka. (Domin, 2017, str. 154)

2.5.1 Legislatíva ekologického poľnohospodárstva a vinohradníctva

- Zákon o ekologickej poľnohospodárskej výrobe č. 189/2009 z. z.

- Zoznam povolených prípravkov na ochranu rastlín v ekologickom poľnohospodárstve SR (vyhláška MP).
- Zoznam povolených hnojív a pomocných látok v ekologickej poľnohospodárskej výrobe v SR (vyhláška MP).
- Právne predpisy pre ekologickú poľnú výrobu, eko produkty a ich spracovanie na bioprodukty - biopotraviny, kontrolu a označenie tovarov pre trh 203/2012, ktoré dopĺňajú predchádzajúce nariadenia Rady č. 889/2008 a ostatné nariadenia č. 834/2007 v znení nariadenia č. 967/2008 a nariadenia komisie 1254/2008.11.

(Domin, 2017, str. 156)

2.6. Riadenie rizika pomocou systému HACCP

Hazard Analysis and Critical Control Points (systém analýzy rizika a stanovenie kritických kontrolných bodov) je používaný spoločnosťou Domin & Kušický. Je globálne najrozšírenejším systémom zameraným na zaistenie bezpečnosti potravín. Bol vyvinutý v USA pre národnú leteckú a vesmírnu agentúru (NASA), ktorá potrebovala zabezpečiť ochranu všetkých produktov pred mechanickými, toxickými, chemickými alebo fyzikálnymi kontamináciami. V EÚ (vrátane Českej republiky) bol uzákonený od roku 1997 ako povinný pre všetkých výrobcov potravín, aj pre uvádzanie potravín do obehu. Na Slovensku sa stal povinným od roku 1.1.2000. V slovenskej legislatíve je upravovaný zákonom č. 152/1995 Z. z. o potravinách a VIII. hlavou Potravinového kódexu. Systém je založený na prevencii pred chorobami, teda na zásade, že rizikám je lepšie predchádzať ako ich následné odstraňovať. HACCP sa uplatňuje v celom potravinárskom reťazci od prvovýroby až po konečnú spotrebu, kvôli tomu, že na každom stupni môže vzniknúť riziko ohrozujúce bezpečnosť potravín.

(Domin, 2017, str. 146)

2.7 Systémy environmentálneho managementu

Systém riadenia zameraný na ochranu ŽP (Environmental management system - EMS) bol po prvý krát kodifikovaný v prílohe nariadenia ES 1836/93 v podobe nariadenia EMAS a potom v norme ISO 14000 vydané v roku 1996. Systém EMAS vstúpil do platnosti v roku 1995 a umožnil dobrovoľnú účasť podniku v systéme riadenia podniku z hľadiska ochrany ŽP. Pristúpením k programu sa podnik zaväzuje hodnotiť a zlepšovať dopad svojich činností na ŽP a princípu trvalého udržateľného rozvoja, ktoré sú

zakotvené v zmluve Európskej únie. Pri zavádzaní a udržovaní týchto systémov sú používané rovnaké prístupy ako sú známe v oblasti managementu kvality. Systém na báze normy ISO 14001 je odporúčaním pre koncipovanie systému environmentálneho managementu na základe noriem, ktoré sú od svojho prvého zverejnenia deklarované ako dobrovoľné a univerzálne. Je na organizácii či sa rozhodne pre certifikáciu.

(Fildán, 2016, str. 3-8)

2.7.1 Postup zavádzania EMS podľa ISO 14001

Zavádzanie EMS podľa normy sa uskutoční v postupných krokoch, ktoré sú potrebné pre následnú certifikáciu. Postupy potrebné pre zavedenie EMS:

- Úvodné jednanie v ktorom sa poskytnú úvodné informácie o EMS. Poskytnú sa základné informácie spoločnosti od manažmentu spoločnosti. Ujasnia sa podmienky spolupráce.
- Zisťovanie súčasného stavu spoločnosti. Manažment predloží podrobné informácie o spoločnosti. Preverenie súčasného stavu dokumentácie a záznamov spoločnosti.
- Spracovanie a odsúhlasenie dokumentácie systému manažérstva environmentu a bezpečnosti. Vytvorí sa návrh dokumentácie (environmentálna kvalita, organizačné smernice, technologické a bezpečnostné postupy, interné smernice atď.).
- Zavádzanie EMS do praxe. Zaškoľovanie pracovníkov o procesoch a dokumentácii k systému manažérstva kvality, environmentu a bezpečnosti a školenie interných auditov.
- Práca v novom EMS v skúšobnej dobe. Nastáva spolupráca pri interných previerkach a odstraňujú sa nedostatky.
- Príprava na certifikačný audit, kde sa udelí certifikát spoločnosti.

(Fildán, 2016, str. 63)

2.7.2 Všeobecné požiadavky

Organizácia si musí svoj systém starostlivosti o ŽP vytvoriť, dokumentovať, zaviesť, udržiavať a neustále zlepšovať. Organizácia musí presne stanoviť a dokumentovať rozsah svojho systému EMS. Potrebné dokumenty EMS (príručka, smernice, postupy, záznamy).

System EMS dodržiava schému PDCA (Plan - Do - Check - Act). Po preskúmaní pokračuje organizácia podľa modelu PDCA. Tento model umožňuje neustále zlepšovanie systému EMS a celkového environmentálneho profilu spoločnosti. Pre zistenie východzej situácie pred zavedením systému EMS slúži prevedenie úvodného environmentálneho preskúmania. Preskúmanie obsahuje nasledujúce oblasti:

- Identifikácia environmentálnych aspektov (aspekty nie len z bežnej činnosti, ale aj mimoriadne podmienky).
- Zistenie požiadaviek príslušných právnych predpisov a iných požiadaviek.
- Vyhodnotenie doterajších havarijných stavov.
- Preverenie všetkých súčasných činností a postupov z hľadiska EMS.

Výsledky skúmania budú podkladom pre stanovenie priorít environmentálnej politiky a určenie cieľových hodnôt. Výsledok skúmania bude taktiež slúžiť východzia hodnota pre následné hodnotenie systému v rámci procesu neustáleho zlepšovania systému EMS.

(Fildán, 2016, str. 31)

2.7.3 Environmentálna politika

Politika životného prostredia zahŕňa súbor rôznorodých opatrení, ktorými sa pri riadení podniku či jednotlivca vedome pôsobí na jeho chovanie, tak aby svojou činnosťou neznehodnocoval životné prostredie ale prispieval k jeho ochrane a ozdravovaniu. Rovnako ako iné druhy politík sa zameriava aj na tvorbu, ochranu, zmenu pravidiel, pomocou ktorých sa spoločnosť riadi každý deň. Vrcholový manažment musí v rámci vymedzeného rozsahu systému EMS stanoviť environmentálnu politiku organizácie a zaistiť aby:

- Zodpovedala povahe, rozsahu a environmentálnemu dopadu činností.
- Zaistiť záväzok k neustálemu zlepšovaniu a prevencii znečisťovania
- Obsahovala záväzok k plneniu príslušných právnych a iných požiadaviek
- Bola dokumentovaná, realizovaná, udržiavaná a zdieľaná so všetkými osobami v spoločnosti.
- Bola dostupná verejnosti.

Dokument environmentálnej politiky reprezentuje základnú predstavu a smerované chovanie celej spoločnosti v dlhodobom merítku. Je to písomné prehlásenie spoločnosti

o tom, aké sa prijali zásady environmentálneho chovania a z neho plynúcich zámerov. S firemnou stratégiou vytvára priestor pre ďalšie rozpracovanie do podoby environmentálnych cieľov, programov, cieľových hodnôt. Politika je väčšinou zaradená do riadiaceho systémového dokumentu (príručky systému). Politika by mala plniť dva zámery:

- Interný (oznámenie pracovníkom o zmene v riadení firmy s vyššou pozornosťou na ŽP).
- Externé (oznámenie obchodným partnerom a zákazníkom zmenu vo vedení s vyššou pozornosťou na ŽP).

Vytváranie dokumentu environmentálnej politiky sa často krát stretáva s rôznymi problémami ako napr. nezrozumiteľnosť pre zamestnancov, neobsahuje povinné požiadavky, nedostupnosť pre verejnosť, neutržiavanie environmentálnej politiky.

(Fildán, 2016, str. 35)

2.7.4 Environmentálne plánovanie

Plánovanie tvorí kľúčový aspekt pri environmentálnej politike spoločnosti a pre vybudovanie, zavedenie a udržiavanie systému EMS. Požiadavky, ktoré sú potrebné pri plánovaní:

- Určenie a vyhodnotenie environmentálnych aspektov.
- Zistenie právnych a iných požiadaviek, ktoré sa na organizáciu vzťahujú.
- Stanovenie cieľa a cieľových hodnôt.

Plánovanie je sústavný proces, ktorý slúži nie len pre zavedenie prvkov systému EMS ale aj pre neustále zlepšovanie. V rámci plánovania je potrebné stanoviť ako sa bude merať plnenie svojej environmentálnej politiky a určených cieľov. Toto sledovanie je možné plniť pomocou vytvorených indikátorov (vstupov a výstupov). Pri plánovaní je potrebná dôkladná analýza súčasnej situácie životného prostredia, kde sa určia hlavné environmentálne aspekty organizácie.

Environmentálne aspekty

Je potrebné aby sa vytvorili, zaviedli a udržiavali správne postupy pre určenie environmentálnych aspektov:

- Environmentálne aspekty svojich činností, výrobkov a služieb v rámci stanoveného rozsahu systému EMS.
- Environmentálnych aspektov, ktoré môžu čiastočne ovplyvniť plánovanie nových projektov, činností, výroby alebo služieb.
- Tých environmentálnych aspektov, ktoré majú veľký environmentálny dopad.

Vyhodnotenie významných dopadov pre jednotlivé environmentálne aspekty je nutným krokom pre ďalšie kroky (ciele, cieľové hodnoty, programy k naplneniu cieľov, školenia, monitorovanie a meranie). Tieto postupy by mali byť dokumentované a priebežne sa aktualizovať. Významné environmentálne aspekty musia brať dôraz pri zavádzaní EMS. Environmentálne aspekty môžeme rozdeliť na priame a nepriame. Priame aspekty môžu priamo riadiť spoločnosť a vieme ich identifikovať na základe vstupov a výstupov jednotlivých procesov. Nepriame aspekty môžu mať na spoločnosť minimálny vplyv. Mali by byť identifikované environmentálne aspekty spojené s vonkajšou činnosťou a tieto zistenia by sa mali premietnuť na zmluvných vzťahoch (dodávateľské zmluvy, pravidlá pre externé organizácie, atď.). (Fildán, 2016, str. 39)

Požiadavky právnych predpisov iné požiadavky

Spoločnosť potrebuje jednoznačne identifikovať jednotlivé požiadavky právnych predpisov a iných požiadaviek, ktoré sa vzťahujú k činnosti spoločnosti. Organizácia by mala vytvoriť, zaviesť a udržiavať procesy:

- K identifikovaniu a poskytovaniu prístupu k príslušným zákonným a iným požiadavkám, ktoré súvisia so spoločnosťou.
- K aplikovaniu týchto požiadaviek na svoje environmentálne aspekty.

Tieto zákonné a iné požiadavky musí organizácia brať v úvahu pri zavádzaní a udržiavaní EMS. (Fildán, 2016, str. 48)

Ciele a cieľové hodnoty, programy plánovania

Ciele a cieľové hodnoty sú najdôležitejšou zložkou plánovania. Spoločnosť musí vytvoriť, zaviesť a udržiavať dokumentovanie environmentálnych cieľov a cieľových hodnôt. Ciele a cieľové hodnoty musia spĺňať vybrané požiadavky:

- Musia byť merateľné.
- V súlade s environmentálnou politikou.

- V súlade s aplikovanými požiadavkami právnych predpisov a iných požiadaviek.
- Neustále zlepšovateľné.

Pri stanovení a preskúmaní cieľov a cieľových hodnôt musí spoločnosť zväžiť:

- Požiadavky právnych predpisov a iných požiadaviek, ktoré sa vzťahujú k nej.
- Identifikovať významné environmentálne aspekty.
- Technické, technologické, prevádzkové a finančné podmienky a požiadavky.
- Názory zainteresovaných strán.

Pre dosiahnutie svojich cieľov musí spoločnosť zaviesť programy, ktoré budú obsahovať odpovedajúce osoby za dosiahnutie cieľov, zdroje, časový rámec k ich dosiahnutiu. Ciele sú stanovené vrcholovým vedením. Manažment tieto ciele rozpracuje a zhodnotí či ich dosiahnutie je možné technicky, finančne a organizačne. Nakoniec sa určuje zodpovednosť ich plnenie na úrovni jednotlivých pracovných miest.

(Fildán, 2016, str. 56-57)

2.7.5 Zavedenie a prevádzka

Pri zavádzaní musia byť zúčastnené všetky osoby v spoločnosti, aj osoby ktoré pracujú pre spoločnosť. Úlohy a zodpovednosť voči environmentálnemu systému musia mať všetky pracovné pozície v spoločnosti. Pre zavedenie systému EMS musí spoločnosť poskytnúť patričné zdroje, schopnosti a podporné mechanizmy pre:

- Splnenie stanovenej environmentálnej politiky a definovaných cieľových hodnôt.
- Plnenie požiadaviek organizácie.
- Komunikovanie v záležitostiach systému so zainteresovanými stranami.
- Zaistenie priebežného fungovania spoločnosti a snaha o neustále zlepšovanie EMS.

Vedenie spoločnosti musí zaistiť zdroje pre vytvorenie, zavedenie, udržovanie a zlepšovanie EMS. Medzi zdroje patria - ľudské zdroje, infraštruktúra, technológie, finančné zdroje. Musia byť definované, dokumentované a udeľované úlohy, zodpovednosti a právomoci dôležité pre efektívny systém EMS. V spoločnosti musia byť jednoznačne identifikované požiadavky právnych predpisov a iných požiadaviek, ktoré

sa vzťahujú na činnosť spoločnosti. Pri vytváraní a zavádzaní cieľov a cieľových hodnôt musí spoločnosť dbať na správnu dokumentáciu. Ciele a cieľové hodnoty musia byť:

- Merateľné.
- V súlade s environmentálnou politikou.
- V súlade s aplikovateľnými požiadavkami právnych predpisov a iných požiadaviek.
- V súlade s neustálym zlepšovaním.

(Fildán, 2016, str. 63)

2.7.6 Kontrola a nápravné opatrenia

Organizácia musí vybudovať, zaviesť a udržiavať postupy pravidelného monitorovania a merania kľúčových znakov svojej prevádzky. Mali by byť monitorované tie znaky, ktoré majú významný environmentálny dopad. Postup by mal obsahovať dokumentovanie informácií pre monitorovanie výkonnosti, nástroje, ktoré sú potrebné na uskutočnenie prevádzky a spoluprácu s environmentálnymi cieľmi a cieľovými hodnotami. Je potrebné používať a udržiavať nástroj na meranie, ktorý je kalibrovaný a overený na vybraný druh práce. Zaznamenané záznamy musia byť uchované. Na základe svojich záväzkov byť v súlade s požiadavkami právnych predpisov a s inými požiadavkami, musí spoločnosť stanoviť, zaviesť a udržiavať postup pre pravidelné hodnotenie tohto súladu. Pri vytvorení nezhody spoločnosť musí vytvoriť postup pre riešenie nezhody a prijať následné opatrenia k náprave a preventívnemu opatreniu. Spoločnosť musí vytvárať a udržiavať záznamy, ktoré sú nutné k preukázaniu:

- Zhody s požiadavkami systému EMS.
- Zhody s požiadavkami normy ISO 14001.
- Dosiahnutých výsledkov.

Vytvorený postup pre riadenie záznamov by slúžil taktiež pre identifikáciu, skladovanie, ochranu, obnovenie, uchovanie, skartovanie. Záznamy by mali ostať čitateľné, identifikovateľné. Je nutné aby spoločnosť zaistila uskutočnenie interných auditov systému v plánovaných intervaloch. Spoločnosť musí naplánovať, vytvoriť, zaviesť, a udržiavať programy auditov s prihliadnutím k environmentálnemu významu daných procesov a k výsledkom minulých auditov. Interný audit musí byť urobený tak, aby bolo

určené, či systém EMS odpovedá plánovaným krokom environmentálneho managementu s požiadavkami normy a či je správne zavádzaný a udržiavaný.

(Fildán, 2016, str. 99-115)

2.7.7 Dôvody zavádzania

Neustále sprísňovanie environmentálnych zákonov, rozvoj hospodárstva a iných opatrení, podporujúci ochranu životného prostredia a rastúci záujem o environmentálnu problematiku a udržateľný rozvoj sú hlavné dôvody zavádzania EMS do spoločnosti. EMS podporuje trend dosiahnutia a preukázania dobrého environmentálneho profilu, riadenia dopadu svojich činností výrobkov a služieb na životné prostredie. Normy pre spoločnosti poskytujú prvky účinného systému environmentálneho managementu EMS, ktoré je možno integrovať s ostatnými potrebami managementu a tak pomáhať spoločnostiam dosiahnuť environmentálnych a ekonomických cieľov. Ďalšími dôvodmi na zavedenie EMS môžu byť:

- Zavádzanie systému managementu, ktorý podporuje ochranu ŽP.
- Ukázať svoj vzťah k ŽP svojim zákazníkom, dodávateľom, orgánom statnej správy a verejnosti.
- Udržovanie a zlepšovanie systému starostlivosti o ŽP.
- Byť bezproblémový voči kontrolným orgánom.

(Fildán, 2016, str. 3-8)

2.8 BOZP

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci získava stále väčší význam, presadenie systémového prístupu k plneniu povinností v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a ochrany životného prostredia sa stáva súčasťou štátnej politiky. Základným spôsobom ako predísť pracovným rizikám, je implementácia riešenia pre zlepšenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci prostredníctvom účinných, súdržných a ucelených pracovných predpisov.

Základným nástrojom prevencie v oblasti BOZP je identifikácia, vyhodnotenie a dôsledné systémové riadenie existujúcich rizík. K zlepšeniu realizácie prevencie v oblasti BOZP je nutné prednostne motivovať zamestnávateľov, zamestnancov ale

taktiež aj osoby samostatne zárobkovo činné. Dôležitá je dostupnosť všetkých subjektov k informáciám, odbornému poradenstvu a vzdelávaniu v BOZP.

K zaisteniu národného systému bezpečnosti ochrany zdravia pri práci je vytvorená funkčná inštitucionálna štruktúra umožňujúca ďalší rozvoj v tejto oblasti a po stránke legislatívnej, kontrolnej, vedecko výskumnej, vzdelávacej a medzinárodnej spolupráce. Slovenská republika implementuje právne predpisy Európskej únie z oblasti bezpečnosti práce a ochrany zdravia do svojich právnych predpisov. Harmóniu predpisov z oblasti bezpečnosti práce vytvára Ministerstvo práce a sociálnych vecí Slovenskej republiky a pre oblasť ochrany zdravia Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky. Spoločnosť musí oboznámiť s obsahom BOZP všetkých svojich zamestnancov. O tomto oboznámení musí byť vytvorená dokumentácia. Všetci zamestnanci by mali byť oboznámení s právnymi predpismi a technickými normami, ktoré sa vzťahujú na zaistenie bezpečnosti a zdravia pri práci na pracovisku. Všetci pracovníci, ktorý sa podieľajú na výrobných procesoch by mali byť označení logom spoločnosti.

(Janáková, 2011, str. 5-7)

3. ANALÝZA SÚČASNÉHO STAVU SPOLOČNOSTI VÍNO NATURAL Domin & Kušický

V analýze súčasného stavu sa zameriam na spoločnosť VÍNO NATURAL Domin & Kušický. Kde popíšem jej históriu a následne súčasný stav, ciele a ich geografické rozloženie. Neskôr sa zameriam na presné vyčíslenie súvahy, výkazu zisku a strát a výsledku hospodárenia v spoločnosti Domin & Kušický. Pomocou hlavnej knihy a účtovnej závierky z rokov 2017, 2018, 2019 vypočítam ich výsledok hospodárenia a zhodnotím ich postavenie na trhu. Konečné výsledky zhodnotím a porovnam.

3.1 Charakteristika spoločnosti VÍNO NATURAL Domin & Kušický

Ing. Ján Domin v roku 1996 založil spoločnosť VÍNO NATURAL Domin & Kušický, s.r.o. Bol dlhoročným pracovníkom jedného z najúspešnejších vinohradníckych a vinárskych podnikov v Československu (PD Čebovce po zlúčení PD Nenince). Pôsobil ako hlavný vinohradník, hlavný agronóm, hlavný inžinier a predseda. Neskôr ako pracovník Ministerstva poľnohospodárstva a výživy SR, riadil poľnohospodársku politiku rezortu. Jej súčasťou bolo aj vinohradníctvo, veda a výskum. Domin & Kušický je jedinou bio vinárskou spoločnosťou, ktorá predáva bio vína na Slovensku. Od roku 2002 bola celá ich úroda ekologická. Hlavným cieľom spoločnosti je predávať kvalitné a zdravé víno pre všetkých, ktorý dokážu oceniť jedinečnosť a kvalitu. Na Slovensku tvoria bio vinohrady iba 0,5 % z celkového počtu vinohradov. Domin & Kušický vlastní 40 ha pôdy v Modrom Kameni, Vinici, Veľkom Krtíši. Toto územie sa nachádza na juhu stredného Slovenska, ktoré spadá pod Stredoslovenskú vinohradnícku oblasť. V bio vinohradoch sa pestujú odrody ako Sauvignon, Rizling Vlašský, Pinot Gris, Tramín červený, Pinot Noir a Merlot. Najväčší z vinohradov sa rozprestiera vo Veľkom Krtíši, hon Viničky má rozlohu 20 ha. Hon Pustatina sa rozprestiera na 10 ha v Dolných Plachtinciach. Hon Katovka sa nachádza v Modrom Kameni s rozlohou 3 ha. Hon Husárka sa nachádza vo Vinici s rozlohou 5 ha. Spoločnosť sa odlišuje od ostatných veľkovýrobných spoločností hlavne typom hrozien vo vinohradoch, technikou spracovania a výsledným produktom v podobe kvalitnej fľaše bio vína.

(Domin, 2017, str. 337)

Obrázok 1. Stredoslovenská vinohradnícka oblasť (Zdroj: vlastný)

3.2 Výrobný proces bio - vína

Spoločnosť Domin a Kušický sa v prvom rade zameriava na správne pestovanie hrozna bez chemických látok a pesticídov. Do pôdy sa nevypúšťajú žiadne chemické látky, nahradili ich prírodné zložky. Celoročné práce vo vinohradoch majú veľký výsledok na kvalitu a chuť hrozna. V období septembra - októbra sa bio-hrozno zbiera. Úroda sa podrví a mušt sa prelieva do zásobných nadrží, kde sa prefiltruje od nečistôt. Odpad je použitý buď ako hnojivo alebo sa vyhadzuje do nádob na to pripravených. Do muštu sa nepridávajú skoro žiadne prídavné látky, iba sa zvyšuje cukornatosť s pridaním repných bio cukrov. Na stabilizáciu chuti sa pridáva dusík a síra v polovičných povolených množstvách. Následne sa celkový mušt dostáva do hliníkových nadrží a francúzskych dubových sudov podľa typu bio vína. Teplota potrebná na uschovanie vína sa pohybuje v rozmedzí 8-14 °C. Každé víno ma inú dobu dozrievania vína. Postupne sa víno fľaškuje a rozváža po celom Slovensku podľa objednávok. (Domin, 2017, str. 243-253)

3.3 Ekonomické zhodnotenie spoločnosti

Hlavným cieľom ekonomického zhodnotenia spoločnosti je posúdiť finančné zdravie spoločnosti Domin & Kušický, identifikovať slabé stránky, ktoré by v budúcnosti mohli znamenať následné problémy a silné stránky na ktorých by firma v budúcnosti mohla stavať. (Samuelson, 1992, str. 31)

3.3.1 Aktíva spoločnosti Domin & Kušický

Sú ekonomické prostriedky, ktoré sú výsledkom minulých udalostí, od ktorých sa očakáva, že v budúcnosti povedú k zvýšeniu ekonomických úžitkov. (Samuelson. 1992, str. 287)

V nasledujúcej tabuľke sa nachádzajú hlavné zložky aktív s ich hodnotami za rok 2019.

Tabuľka 1. Aktíva

Aktíva	2019
Dlhodobý hmotný majetok	631 111,00 €
Zásoby súčet	593 898,00 €
Krátkodobé pohľadávky súčet	143 725,00 €
Finančné účty súčet	90 789,00 €
Časové rozlíšenie	2 358,00 €
Súčet	1 461 881,00 €

Spoločnosť má najväčšiu časť aktív v dlhodobom hmotnom majetku a to v podobe vinohradov a hlavného sídla vo Veľkom Krtíši, ich hodnota je 631 111 €. V zásobách, ktoré tvoria druhú najväčšiu hodnotu z aktív majú 593 898 €. Najväčšia časť zásob je tvorená bio - vínami spoločnosti z minulých rokov. Krátkodobé pohľadávky majú hodnotu 143 725 €. Finančné účty spoločnosti majú hodnotu 90 789 €. Súčet všetkých aktív v spoločnosti Domin & Kušický za rok 2019 je 1 461 881 €. (Zdroj: vlastný)

3.3.2 Pasíva spoločnosti Domin & Kušický

Pasíva sú zdroje majetku, ktoré predstavujú celkovú sumu záväzkov účtovnej jednotky vrátane iných pasív a rozdielu majetku a záväzkov. (Samuelson, 1992, str. 290)

V nasledujúcej tabuľke sa nachádzajú hlavné druhy pasív a ich hodnoty za rok 2019.

Tabuľka 2. Pasíva

Pasíva	2019
Základné imanie	17 262,00 €
Fondy zo zisku súčet	1 726,00 €
Výsledok hospodárenia minulých rokov	996 852,00 €
Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení	-25 628,00 €
Rezervy	751,00 €
Dlhodobé záväzky	9 678,00 €
Krátkodobé záväzky	72 314,00 €
Bankové účty	166 132,00 €
Časové rozlíšenie súčet	222 794,00 €
Spolu	1 461 881,00 €

Najväčšou časťou pasív za rok 2019 bol výsledok hospodárenia minulých rokov a to na hodnote 996 852 €. Jedinou zápornou hodnotou bol výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení na hodnote -25 628 €. Veľkú časť z pasív tvorí základné imanie a to na hodnote 17 260 €. Súčet fondov zo zisku mal hodnotu 1726 €. Rezervy v roku 2019 tvorili veľmi malú časť pasív a to 751 €. Dlhodobé záväzky mali hodnotu 9678 € a krátkodobé záväzky mali hodnotu 72 314 €. Bankové účty tvorili veľkú časť pasív 222 881 €. Celkové pasíva sa rovnajú aktívam na hodnote 1 461 881 €. (Zdroj: vlastný)

3.3.3 Zhodnotenie štruktúry a vývoj nákladov v sledovanom období

Náklady predstavujú peňažné ocenenie spotreby podnikových výrobných faktorov. Je dôležité aby sme presne a správne vyčíslili hodnotu nákladov, ktoré zvyšujú alebo znižujú výsledok hospodárenia. (Samuelson, 1992, str. 161)

V nasledujúcej tabuľke sú presne stanovené druhy nákladov a ich ohodnotenie k stanoveným účtovným rokom.

Tabuľka 3. Špecifikácia nákladov

Druh nákladov	2017	2018	2019
Spotreba materiálu	176 126,00 €	189 459,00 €	159 006,00 €
Spotreba energie	190 637,00 €	210 058,00 €	198 658,00 €
Opravy a udržiavanie	6 598,00 €	12 356,00 €	7 869,00 €
Cestovné	3 100,00 €	5 308,00 €	3 598,00 €
Ostatné služby	12 360,00 €	15 368,00 €	14 250,00 €
Mzdové náklady	15 780,00 €	18 608,00 €	19 506,00 €
Zákonné sociálne poistenie	3 986,00 €	4 503,00 €	4 703,00 €
Zákonne sociálne náklady	76,00 €	89,00 €	93,00 €
Daň z motorových vozidiel	117,00 €	356,00 €	253,00 €
Daň z nehnuteľností	13 056,00 €	13 056,00 €	13 056,00 €
Ostatné dane a poplatky	769,00 €	1 296,00 €	986,00 €
Predaný materiál	43 063,00 €	59 231,00 €	56 038,00 €
Ostatné náklady na hospodársku činnosť	7 562,00 €	7 523,00 €	9 863,00 €
Odpisy dlhodobého nehm. / hmot. majetku	20 361,00 €	22 576,00 €	23 587,00 €
Náklady na Hospodársku činnosť	493 591,00 €	559 787,00 €	511 466,00 €
Ostatné finančné náklady	15 113,00 €	2 610,00 €	22 050,00 €
Náklady celkom	508 704,00 €	562 397,00 €	533 516,00 €

Z tabuľky je zrejmé, že náklady, ktoré firma vynaložila na hospodársku činnosť v roku 2017 bola hodnota 493 591 €. Najväčšie zastúpenie nákladov tvorila spotreba energie, ktorá predstavovala v roku 2017 hodnotu 190 637 €. V roku 2018 tvorili náklady na hospodársku činnosť 559 787 €. Najväčšia časť bola tvorená spotrebou energie a to vo výške 210 058 €. V roku 2019 boli náklady na hospodársku činnosť 511 466 €. Najvýznamnejšiu čiastku na hospodársku činnosť bola vynaložená na spotrebu energie a to vo výške 198 658 €. Najvyššie náklady spojené s hospodárskou činnosťou boli v roku 2018 a to v hodnote 559 787 €. Najvyššiu čiastku na spotrebu materiálu bola vynaložená v roku 2018 a to v hodnote 189 459 €. Pri spotrebe energie to bol taktiež ten istý rok a to v hodnote 210 058 €. Náklady na opravu a údržbu boli najvyššie v roku 2018 kde dosiahli hodnotu 12 356 €. Náklady na cestovné boli najvyššie v roku 2018 a to v hodnote 5308 €. Ostatné služby dosiahli najvyšších hodnôt v roku 2018 a to vo výške 15 368 €.

Mzdové náklady dosiahli najvyšších hodnôt v roku 2019 a to v hodnote 19 506 €. Taktiež zákonné sociálne poistenie dosiahlo najvyššej hodnoty v roku 2019 a to vo výške 4703 €. Zákonné sociálne náklady najvyšších hodnôt boli v roku 2019 v hodnote 93 €. Daň z motorových vozidiel dosiahla najvyššiu hodnotu v roku 2018 a to v hodnote 356 €. Daň z nehnuteľností bola každý rok rovnaká, jej výška bola 13 056 €. Ostatné dane a poplatky boli najvyššie v roku 2018 a to v hodnote 1296 €. Predaný materiál dosiahol najvyššiu hodnotu v roku 2018 a to 59 231 €. Ostatné náklady na hospodársku činnosť dosiahli najvyššiu hodnotu v roku 2019 a to 9863 €. Odpisy dlhodobého hmotného a nehmotného majetku dosiahli najvyššiu hodnotu v roku 2019 a to 23 587 €. Náklady vynaložené na finančnú činnosť boli oproti nákladom na hospodársku činnosť výrazne nižšie. V roku 2019 dosiahli náklady spojené s finančnou činnosťou najvyšších hodnôt a to 22 050 €. Celkové náklady, ktoré boli vynaložené pri vedení firmy v roku 2017 boli 508 704 €. V roku 2018 celkové náklady činili 562 397 €, ktoré boli aj najvyššie dosiahnuté náklady v sledovanom období. V roku 2019 celkové náklady činili hodnotu 533 516 €.

(Zdroj: vlastný)

3.3.4 Zhodnotenie štruktúry a vývoj výnosov v sledovanom období

Výnosy predstavujú spoľahlivo oceniteľné zvýšenie ekonomických úžitkov vybranej spoločnosti v určitom období. Účtovná jednotka dosahuje výnosy, hlavne z tej oblasti na ktorú bola založená. (Samuelson, 1992, str. 206).

Výnosy sú dosahované hlavne z hospodárskej činnosti. V nasledujúcej tabuľke je uvedený rozbor výnosov u vybranej spoločnosti Domin & Kušický za obdobie 2017-2019.

Tabuľka 4. Štruktúra výnosov

Druh výnosov	2017	2018	2019
Ostatné finančné výnosy	- €	- €	- €
Ostatné prevádzkové vynosy	105 824,00 €	101 909,00 €	104 506,00 €
Tržby z predaja majetku a materiálu	3 561,00 €	5 898,00 €	4 689,00 €
Zmena stavu zásob	- 50 908,00 €	- 26 909,00 €	- 32 560,00 €
Tržby za tovar, výrobky a služby	455 004,00 €	438 181,00 €	431 253,00 €
Výnosy z hospodárskej činnosti spolu	513 481,00 €	519 079,00 €	507 888,00 €
Výnosové úroky	147,00 €	- €	- €
Výnosy z finančnej činnosti	147,00 €	- €	- €
Výnosy celkom	513 628,00 €	519 079,00 €	507 888,00 €

Podľa tabuľky môžeme konštatovať že firma za rok 2017 dosiahla výnosy v hodnote 513 481 €. V roku 2018 to bolo 519 079 € a v roku 2019 to bolo 507 888 €. Najväčší

výnos bol v roku 2018 a to v hodnote 519 079 €. V každom z uvedených rokov najväčšia časť výnosnou bola tvorená z tržieb za tovar, výrobky a služby. Najvyššie výnosy boli teda z predaja bio vína. Najväčšie výnosy z ostatných prevádzkových činností mala firma v roku 2017 a to v hodnote 105 824 €. Spoločnosť dosiahla výnosy aj v predaji majetku a materiálu. Najvyššie tržby z predaja majetku a materiálu boli v roku 2018 a to v hodnote 5898 €. Spoločnosť dosiahla aj stratu v zmene stavu zásob. Najvyššia strata v zmene zásob bola v roku 2017 a to v hodnote -50 908 €. Najvyššie výnosové úroky boli v roku 2017 v hodnote 147 €. Najvyššie výnosy z ostatných finančných činností dosiahli v roku 2017 a to v hodnote 147 €. Celkové výnosy spoločnosti v roku 2017 činili 513 628 €, v roku 2018 to bolo v hodnote 519 079 € a v roku 2019 to bolo v hodnote 507 888 €. (Zdroj: vlastný)

3.3.5 Výsledok hospodárenia v sledovanom období

Výsledok hospodárenie je ocenený výsledný efekt činnosti podniku za účtovné obdobie. Pod pojmom výsledok hospodárenia rozumieme rozdiel nákladov a výnosov v spoločnosti. Ak je výsledok hospodárenia kladný, znamená to, že spoločnosť vytvorila zisk. Ak je výsledok spoločnosti záporný, znamená to, že náklady tvorili väčšinu a vytvorili stratu. Každá spoločnosť sa snaží dosahovať zisk a minimalizovať náklady. (Samuelson, 1992, str. 213)

V nasledujúcej tabuľke som vyjadril výsledok hospodárenia pred zdanením.

Tabuľka 5. Výsledok hospodárenia

Vývoj / roky	2017	2018	2019
Výnosy z hospodárskej činnosti	513 481,00 €	519 079,00 €	507 888,00 €
Výnosy z finančnej činnosti	147,00 €	- €	- €
Výnosy celkom	513 628,00 €	519 079,00 €	507 888,00 €
Náklady na hospodársku činnosť	493 591,00 €	559 787,00 €	511 466,00 €
Náklady na finančnú činnosť	15 113,00 €	2 610,00 €	22 050,00 €
Náklady celkom	508 704,00 €	562 397,00 €	533 516,00 €
Výsledok hospodárenie pred zdanením	4 924,00 €	- 43 318,00 €	- 25 628,00 €

Tabuľka nám prezentuje vývoj výsledkov hospodárenia v sledovaných rokoch. Celkové výnosy dostaneme po sčítaní výnosov z hospodárenia a finančných výnosov. Celkovú sumu nákladov dostaneme po sčítaní nákladov spojených s hospodárskou činnosťou a nákladmi spojenými s finančnou činnosťou. Najvyšším ziskom, ktorý bol vytvorený počas sledovaného obdobia bolo v roku 2017 a to v hodnote 4924 €. S najvyššou stratou

sa spoločnosť stretla v roku 2018 a to v hodnote -43 318 €. V nasledujúcom roku sa strata zmenšila na hodnotu -25 628 €. (Zdroj: vlastný)

3.3.6 Zhodnotenie výsledkov ekonomickej situácie

V jedinom roku zo sledovaného obdobia v ktorom spoločnosť dosiahla zisk bolo v roku 2017. V rokoch 2018 a 2019 spoločnosť nadobudla stratu vo výške takmer 69 tisíc eur. Strata vznikla kvôli nepriaznivým podmienkam na pestovanie viniča na juhu Slovenska. Spoločnosť musela vynaložiť nadmernú hodnotu nákladov na zaistenie úrody. Veľké množstvo úrody nedosiahlo finálnej podoby a podľahlo chorobám, ktoré napadli vinohrad. Zo zvyšného množstva sa nepodarilo vytvoriť rovnaké množstvo bio vína ako po minulé roky. Kvalita bola porovnateľná ako po minulé roky ale dopyt po bio víne stagnoval a tak sa nepredalo dostatočné množstvo na zaplätanie straty.

3.4 Politika kvality spoločnosti pri spracovaní vína

Celá produkcia vinárstva je v ekologickom režime. Ekologické poľnohospodárstvo prispieva k udržaniu vyváženej kultúrnej krajiny a vytvára podmienky pre prosperitu vidieka. Spoločnosť dbá na prirodzený vývin hrozna, vinohrad je opracovávaný manuálne a každý strapec prejde selekciou kvality. Pri veľkovýrobe sú strapce ošetrované kombajnom a neprebíha selekcia kvality strapcov hrozna. Pri raste a postrekovaní sa dbá na nepoužívanie chemických pesticídov. Pri spracovaní sa nepridávajú žiadne umelé látky aj cukry sú v podobe repných bio cukrov. Vo veľkovýrobe je povolené upravovať chuť vína s viac ako 70 rôznymi prídavkami (cukry, látky pre kyslosť, filtračné prostriedky, enzýmy). Spoločnosť však musí pridávať určité látky aby ovplyvnila chuť vína, ale všetko je v podobe prirodzených látok ako napr. síra na stabilizáciu v polovičných prípustných hodnotách. Pri chuti vína môže byť výraznejšia drevnatá chuť a to kvôli francúzskym dubovým sudom, ktoré boli vytvorené na zákazku priamo pre firmu. Spoločnosť sa riadi svojou filozofiou, ktorá je zameraná o čo najviac prirodzený priebeh spracovania vín s minimálnymi chemickými vstupmi.

3.5 Ochrana životného prostredia spoločnosti

Spoločnosť Domin & Kušický sa od roku 2003 zamerali na ekologickú produkciu, ktorá pozitívne vplýva na ŽP v blízkosti bio vinohradov. Zakázali používanie syntetických pesticídov, ktoré znečisťovali podzemné vody a pôdu. Namiesto toho začali pri pestovaní

využívať prírodné prípravky a to v podobe síry a medi. Na postrek vinohradu sa využívajú prírodné látky, ktoré sú vyrobené z kôry citrusov. Proti škodcom ktorý napádali vinohrad a úrodu začali nasádzať taký typ rastlín, ktorý prírodne odradí škodcov a vytvorí im nepriaznivé podmienky na život. Na hnojenie vinohradu sa využívajú aj vlastné hnojivá, ktorý si vytvára spoločnosť sama. Celkový odpad sa buď zakomponuje do hnojív, ktoré sú následne použité alebo sa odváža na skládku. Spoločnosť chce vytvoriť taký druh bio vinohradu, ktorý sa bude sám o seba starať s minimálnou ľudskou pomocou.

3.6 Súčasný stav spoločnosti s použitím systému HACCP

Spoločnosť Domin & Kušický v súčasnej dobe využíva systém pre riadenie rizík HACCP, je to systém analýzy rizika a stanovenie kritických kontrolných bodov. Systém je globálne najrozšírenejším systémom zameraným na zaistenie bezpečnosti potravín. Hlavným cieľom tohto systému je prevencia a predchádzanie chorôb vo vinohrade a ich následné odstraňovanie. Spoločnosť má zameranie len na riziká ale manažment nemá presné zameranie. Navrhol som spoločnosti aby zaviedla EMS podľa normy ISO 14001, ktorá by im mohla uľahčiť rozhodovanie a ušetriť veľké množstvo peňazí. Presne by definoval ich ciele, cieľové hodnoty a postupy na optimálne riadenie a maximalizáciu zisku zameraním na ŽP.

4. VLASTNÝ NÁVRH RIEŠENIA

Vlastný návrh riešenia je zameraný na implementáciu a zavedenie EMS do vybranej spoločnosti podľa normy ISO 14001. Túto normu sme si vybrali lebo spoločnosť je orientovaná na eko výrobu a snaží sa minimalizovať záporné vstupy do ŽP. Myslíme si, že práve norma ISO 14001 by mohla pomôcť pri väčšej ochrane ŽP a naplánovať koncept jeho dodržiavania.

4.1 Environmentálna politika

Prvý krok, ktorý je potrebný pre zavedenie normy ISO 14001 je definovanie environmentálnej politiky, ktorá bude pre firmu záväzná. Je nutné aby environmentálna politika bola dostupná pre všetkých zamestnancov a verejnosť. Zamestnanci jej musia rozumieť a rešpektovať ju. Určenie environmentálnej politiky spoločnosti Domin & Kušický bolo na základe jej priorít a po analýze súčasného stavu. Environmentálna politika spoločnosti Domin & Kušický:

Domin & Kušický je malovýrobná spoločnosť, ktorá sa zameriava na výrobu bio vín s najvyššou kvalitou. Vedenie spoločnosti si uvedomuje poškodzovanie životného prostredia a preto sa ho snaží chrániť s nepoužívaním chemických látok pri pestovaní viniča. Spoločnosť sa snaží neustále vylepšovať svoj postoj k ŽP. Stratégia pri ochrane ŽP je zameraná na tieto oblasti:

- Dodržiavanie záväzkov z platnej environmentálnej legislatívy.
- Neustála podpora ochrany ŽP.
- Hospodárenie s využívanými zdrojmi (el. energia, voda).
- Separovanie odpadov.
- Environmentálne školenia zamestnancov.

Spoločnosť chápe, že zamestnanci tvoria hlavnú časť, ktorá má hlavný predpoklad na udržiavanie a starostlivosť o ŽP a preto sa zaväzuje aktívne podieľať na ich environmentálnom vzdelaní.

4.2 Environmentálne plánovanie

Spoločnosť Domin & Kušický má presne stanovené postupy k identifikácii nebezpečenstva a hodnotenie rizík svojich činností v rámci environmentu. Tieto riziká sú

hodnotené na základe hodnoty dopadu. Ak je riziko veľké tak sa riadi pomocou programu EMS. Proces plánovania je kľúčový pre plnenie environmentálnej politiky organizácie a pre vybudovanie, zavedenie a udržanie systému EMS. V prvku plánovania sa spojuje niekoľko požiadaviek:

- Určovanie a identifikovanie významných aspektov.(odpad, využívanie prírodných zdrojov a surovín, látky znečistenia, využívanie pôdy, havarijné riziká, chemické vstupy do výroby).
- Zisťovanie právnych a iných požiadaviek.
- Stanovenie cieľov a cieľových hodnôt (zvýšenie produkcie, upevnenie postavenia monopolu, znižovanie množstva odpadov, školenie zamestnancov, rozšírenie povedomia medzi nových zákazníkov).

Procesy, ktoré sú zamerané na životné prostredie musia byť presne popísané v dokumentoch. V spoločnosti Domin & Kušický sú všetky procesy prispôbené aby ochraňovali životné prostredie. Od počiatočného zasadzovania viniča sa dbá na vysokú ochranu životného prostredia a minimalizujú sa chemické látky, ktoré sú vypúšťané po pôdy. V dokumente musia byť uvedené všetky postupy pre aktualizáciu environmentálnych aspektov vplývajúcich na životné prostredie:

- Znečistenie pôdy chemickými látkami.
- Riadenie odpadov.
- Využívanie surovín prírodných zdrojov.
- Znečistenie vôd.

V dokumentoch musí byť zahrnutá ochrana a bezpečnosť zamestnanca na pracovisku v rôznych situáciách, pri požiaroch a možných nehodových udalostiach, havarijných situáciách. Pri plánovaní sa musí dbať aj na právne a iné požiadavky. A preto by bolo potrebné aby spoločnosť poverila osobu, ktorá by mala na starosti styk s orgánmi štátnej správy a plnenie právnych požiadaviek v spojitosti s ŽP.

4.3 Environmentálne aspekty

Poverení pracovníci EMS majú na starosť identifikáciu environmentálnych aspektov v jednotlivých zložkách podniku. Prechádzajú jednotlivé úseky a k ich činnostiam stanovujú príslušné environmentálne aspekty. K environmentálnym aspektom sa

priraduje (environmentálny dopad, hodnotenie, látky znečistenia atď.). Medzi priame environmentálne aspekty patria (odpad, využívanie prírodných zdrojov a surovín, využívanie pôdy, riziko environmentálnych havárií). U aspektov kvôli ktorým by mohlo nastáť odklonenie od cieľových hodnôt, environmentálnej politiky sa spracovávajú prevádzkové poriadky. Tieto významné environmentálne aspekty sa zaznamenávajú vo formulári Environmentálny aspekt a sú brané pri stanovení environmentálnych cieľov. Údaje o environmentálnych aspektoch sa zaznamenávajú digitálne do informačného systému formou požiadavky 920. Významné environmentálne aspekty sú tie, ktorých sumárne hodnotenie obsahuje viac ako 20 a viac bodov. V nasledujúcej tabuľke je zoznam dôležitých aspektov pre firmu Domin & Kušický, ich dopad na environment, význam pre spoločnosť, ciele, cieľové hodnoty, program ktorý slúži na dosiahnutie cieľov a zodpovedný útvar za uskutočnenie programu.

Tabuľka č. 6 Environmentálne aspekty

Činnosť, služba a výrobok	EA	Dopad	Význam	Cieľ	Cieľová hodnota	Program	Zodpove. útvar
Prevádzka a starostlivosť o vinohrad	Vznik odpadu	Nakladanie s odpadmi	Význam.	Vyššie triedenie odpadu	10% nárast recyklácie	Zberné nádoby, častejšie kontroly	Správa vinohradu
Prevádzka a starostlivosť o vinohrad	Vznik odpadových vôd	Znečistenie vôd	Význam.				Správa vinohradu
Kúrenie v spoločnosti	Spotreba elektronickej energie	Využívanie prírodných zdrojov	Význam.	Zníženie emisií	-15% tep. Strát v 2 rokoch	Školenie zamest., energetické audity	Správa budovy
Prevádzka výrobných priestorov	Vznik odpadu	Nakladanie s odpadmi	Význam.	Vyššie triedenie odpadu	10% nárast recyklácie	Zberné nádoby	Správa budovy
Prevádzka výrobných priestorov	Vznik odpadových vôd	Znečistenie vôd	Význam.				Správa budovy
Autodoprava	Odkvapy oleja	Znečistenie ŽP	Význam.	Zníženie znečist. vody		Úprava park. Plôch	Správa investícií
Autodoprava	Emisie do ovzdušia	Znečistenie ovzdušia	Menej význ.	Znížiť znečist. ovzdušia		Kontrola a údržba áut	Správa investícií

Jedným z hlavných environmentálnych aspektov je prevádzka a starostlivosť vo vinohrade. Najviac odpadu a odpadových vôd vzniká vo vinohrade počas obdobia zberu hrozna. Na obdobie zberu by bolo potrebné sa zamerať a minimalizovať jeho znečistenie, na tento dohľad sme určili správu vinohradu. Kúrenie v spoločnosti je jedným z primárnych aspektov na ktorý sa vynakladajú každoročne nesmierne veľké náklady. Na dohľad nad kúrením je určená správa budovy. Vo výrobných priestoroch a kanceláriách vzniká najväčšie množstvo odpadov počas spracovania vína. Na dohľad nad spracovaním odpadu v tomto období je určená správa budovy. Dôležitým faktorom ktorý ovplyvňuje ŽP je stav automobilov, ktoré sú určené na rozposielanie zásielok. Na dohľad nad automobilmi a parkovacími plochami je určená správa investícií.

4.4 Ciele a cieľové hodnoty environmentálneho programu

Cieľom podniku je šetrne sa správať k životnému prostrediu a snaha o neustále zlepšovanie v tejto oblasti. Ciele sú stanovené na základe podnikateľských zámerov, technologických, finančných možností podniku. Ciele sú plnené pomocou programov, ktoré konkretizujú dosiahnutie cieľov a cieľových hodnôt do podoby krátkodobého plánu. Medzi základné ciele patria:

Tabuľka č. 7 Ciele a Cieľové hodnoty

Cieľ	Cieľové hodnoty	Program na nasledujúci rok 2021
Znížiť množstvo odpadov v kanceláriách	-5% komunálneho odpadu, zvýšiť recykláciu o 10%	Doplniť triediace nádoby do 6 mes. a uskutočniť kontroly na recykláciu.
Znížiť množstvo odpadov vo vinohrade	-10 % z bio odpadu, +10 % komunálny odpad recykláciu	Častejšie prehliadky vinohradu a následná kontrola hrozién, čiastočný bio odpad využiť do vlastných hnojív.
Znížiť el. energie na vyhrievanie	-15 % tepelných strát v priebehu 2 rokov.	Vypracovať energetický audit a realizovať závery z auditu.
Znížiť množstvo uniknutého oleja z automobilov	Obmedziť unik ropných produktov	Urobiť úpravu vozového parku, park. plôch a spracovať ročné plány údržieb a kontrol.

Obmedziť používanie medi a síry, dusíka	-10 % oproti minuloročným hodnotám	Využiť minimálne množstvo potrebné medi, síry a dusíka a nahradiť ho prírodnou zložkou (hnojivo).
Zvýšiť vyprodukované množstvo vína	+10 % oproti minuloročným vyprodukovaným množstvom	Zasadenie nových výhonkov hrozien a väčšia ochrana tých pôvodných.

Prvým hlavným cieľom spoločnosti je minimalizovať odpad, ktorý je vyprodukovaný v kanceláriách a miestach vyhradených pre zamestnancov. Častým problémom bol nedostatok smetných košov v týchto priestoroch. Je potrebné dokúpenie smetných košov na triedenie a recykláciu odpadu. Zaviedli by sa kontroly na správnu recykláciu a triedenie odpadu aspoň 2 krát do roka.

Nasledujúcim primárnym cieľom by bolo znížiť množstvo odpadu, ktoré je vyprodukované vo vinohradoch. Každoročne sa vyhodí viac ako 10 ton nepoužiteľnej časti úrody. Hlavnou príčinou je choroba hrozien, ktoré sa stávajú nevyužiteľnými pre spracovanie. Spoločnosť by mohla znížiť odpadovosť o 10% a viac ak by zaviedla častejšie kontroly úrody a tak by sa predchádzalo nakazeniu väčšej časti vinohradu. Následný odpad sa môže použiť do kompostu a tak si spoločnosť bude vytvárať vlastný hnoj a zníži náklady na nákup hnojív.

Dôležitým cieľom by bolo zníženie nákladov na vyhrievanie centrálnej budovy ale aj skladov vo vinohradoch. Najväčšia časť nákladov v spoločnosti je často krát tvorená spotrebou energie. Zníženie elektrickej energie je možné po vykonaní energetických auditov, ktoré by zistili najväčšie miesta strát. Následne by sa výsledky zaviedli aj do chodu spoločnosti.

Spoločnosť vlastní celkovo 4 automobily, ktoré sa využívajú na rozposielanie zásielok po Slovensku ale aj zahraničí. Tieto automobily vytvárajú olejové škvrny, ktoré znečisťujú ŽP. Preto by bolo potrebné zaviesť ročný plán, ktorý by určil presný čas na servis automobilov. Následne by bolo potrebné upraviť parkovacie plochy aby sa tieto ropné produkty nedostávali do prírody.

Spoločnosť pri hnojení a postreku využíva meď, síru a dusík. Povolené množstvo medi a síry je 6 kg/ ha/ rok a pri dusíku je maximálne povolené množstvo 130 kg / ha / rok. Tieto hodnoty by sa dali znížiť ak by sa časť týchto látok nahradila hnojivom, ktoré by si spoločnosť sama vytvorila.

Každoročne spoločnosť vyprodukuje viac ako 10 000 fliaš bio vína. Množstvo bio vína sa odvíja od vypestovaného množstva hrozna vo vinohradoch. Ak chce spoločnosť zvýšiť celkovú produkciu musí nasadiť nové výhonky viniča a zvýšiť ochranu a kontroly vo vinohradoch.

4.5 Zavedenie a prevádzka

Zavedenie EMS by napomohlo v jednotnom spracovaní údajov, evidencii, kontroly, prehľadnenie údajov v spoločnosti, dokumentácii a pri hľadaní nápravných opatrení. Zavedenie a prevádzka obsahuje široké spektrum požiadaviek, ktoré sú zamerané hlavne na prevádzkové činnosti. Vedenie by malo zabezpečiť dostupnosť zdrojov, ktoré sú potrebné na zavedenie a udržiavanie EMS. Medzi hlavné zdroje patrí ľudský zdroj, špecializované zručnosti, infraštruktúra organizácie a finančné zdroje. Pri zavedení a udržiavaní EMS sa nevyžadujú žiadne veľké zmeny v organizačnej štruktúre firmy.

Je potrebné aby sa dodržiavali doterajšie postupy, ale taktiež je nutné doplniť k súčasným postupom aj nové funkcie:

- Určenie člena manažmentu, ktorý má stanovené úlohy, zodpovednosť a právomoci pre stanovenie, zavedenie a udržiavanie požiadaviek EMS.
- Podávanie správ pre vrcholový management o formálnej výkonnosti EMS na preskúmanie a ako základ zlepšovania EMS.

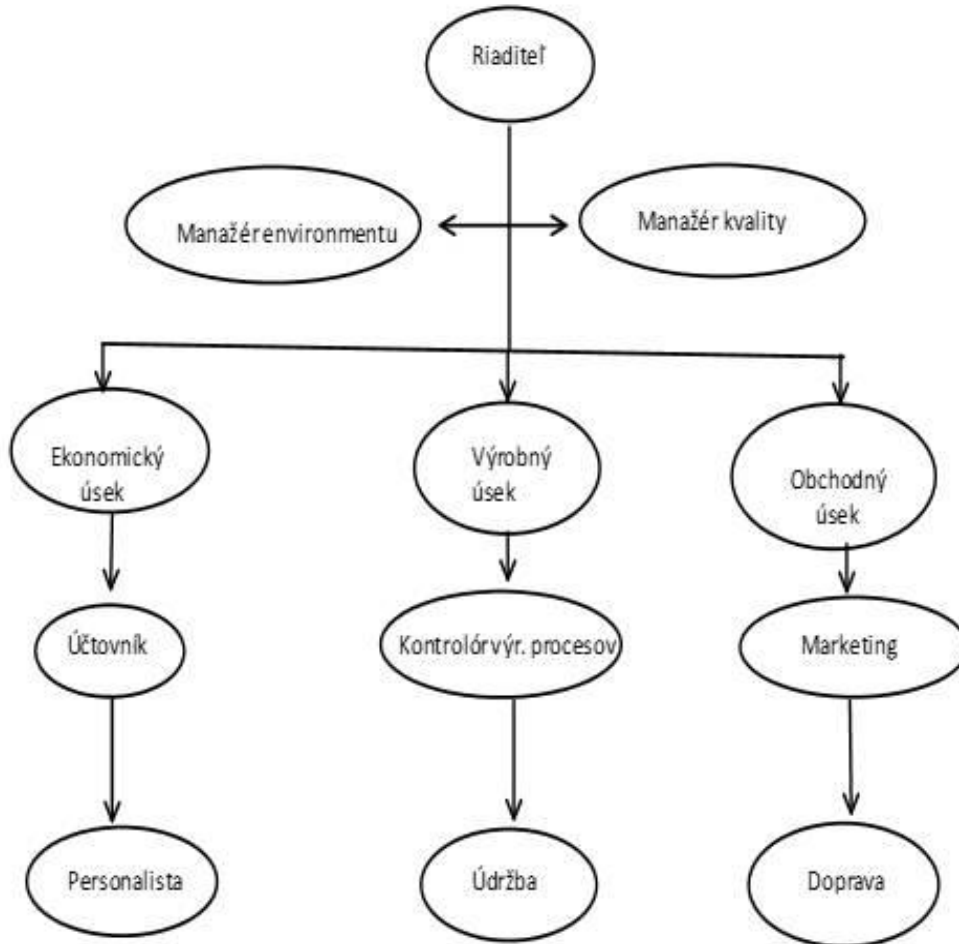
Zabezpečenie funkcie interných audítorov ktorý zabezpečia odbornú spôsobilosť, výcvik a povedomie zamestnancov. Pracovníci, ktorí vykonávajú činnosť ktorá má vysoký vplyv na ŽP musia byť odborne spôsobilí a potrebné zaškolení a vycvičení v tomto odvetví.

Komunikácia je vysoko dôležitá pre normu. Pomocou svojich environmentálnych aspektov vytvoriť a udržiavať postupy pre internú komunikáciu a pre prijímanie, dokumentovanie a odozvu na zásadné podnety od externých zainteresovaných strán.

Dokumentácia sa môže skladať až z 3 vrstiev (environmentálna príručka, smernica, pracovné pokyny). Je na každej spoločnosti ako sa rozhodne deliť dokumenty

environmentálneho systému. Jednou z možností je budovať samostatnú dokumentáciu EMS.

4.6 Štruktúra a zodpovednosť

Obrázok 2. Štruktúra spoločnosti

4.7 Školenie manažmentu

Hlavný manažment musí podstúpiť informatívne školenie za účelom zjednotenia terminológie, účelov a cieľov EMS. Všetky osoby pracujúce v spoločnosti by si mali zlepšiť znalosti o ochrane životného prostredia. Následným školením by bolo zvýšenie pracovných schopností a dodržiavanie súladu s právnymi požiadavkami. Pracovníci ktorý budú zodpovedný za EMS si musia prejsť požiadavky EMS. Taktiež sa oboznámia so zásadami ochrany ŽP a postupnou prípravou na certifikáciu EMS. Je potrebné aby sa vo firme vytvoril tím, ktorý riadi výrobné procesy zamerané na ŽP. Následne tento tím

podstúpi školenia, ktoré budú zamerané na požiadavky normy ISO 14001. Na toto školenie by som využil externú firmu EUROISO, ktorá má pobočku v Bratislave a centrálu v Nemecku. Vybranú firmu som zvolil lebo táto firma sa nachádza najbližšie od spoločnosti Domin & Kušický. Počas školenia sa musí vypracovať detailný plán pre zavedenie EMS. Prioritné je určiť všetky negatívne vplyvy, ktoré pôsobia na ŽP a následne určiť ciele ktoré budú kladne vplývať na ŽP.

4.8 Systém komunikácie

Interná komunikácia medzi rôznymi časťami organizácie je dôležitá pre zaistenie účinného zavedenia EMS. Metódy interných komunikácií zahŕňajú pravidelné schôdzky pracovníkov, zápisy zo schôdzok, nástenky, internetové stránky, ktoré sú uvedené v organizačnej štruktúre. Zavedená je aj externá komunikáciu v ktorej sa popísané postupy pre získavanie, dokumentovanie a odpovede na významné odpovede štátnej správy. Hlavnou metódou ktorú spoločnosť využíva na komunikáciu s občanmi je internetová stránka. Domin & Kušický sa každoročne organizuje rôzne schôdze, podujatia so zákazníkmi ako napr. Bio cesta. Spoločnosť každoročne vydáva výročnú správu, ktorá je voľne dostupná na stránkach Finstat.

4.9 Dokumentácia

Dokumenty vo firme by mali zlepšovať informovanosť rôznych oddelení urýchľovať celkové procesy vo firme. Využívali by sa dokumenty v elektronickej a listovej podobe. Dokumentácia EMS vo firme Domin & Kušický by mala obsahovať nasledujúce dokumenty:

- Environmentálnu politiku.
- Zavádzanie EMS.
- Dokumenty ktoré sú potrebné na účinné plánovanie, fungovanie a riadenie procesov zameraných na ŽP.
- Smernice (napr. o komunikácii, monitoringu, havarijný poriadok, atď.).

Každá spoločnosť si môže zvoliť vlastný spôsob štrukturalizácie dokumentačných systémov. Buď bude budovať samostatnú dokumentáciu EMS alebo to pripojí k systému kvality (ak má systém kvality zavedený). Dokumenty musia byť správne riadené podľa normy:

- Dokumentácia by mala byť čitateľná, datovaná a ľahko prístupná, archivovaná na určitú dobu.
- Nové dokumenty musia byť preskúmané pracovníkmi na to určenými.
- Podľa normy je potrebné aby sa vykonávali revízie dokumentov v ročných intervaloch.

4.10 Kontrola a monitorovanie procesov

Je potrebné aby si spoločnosť Domín & Kušický zaviedli postupy pravidelného monitorovania a merania kľúčových znakov svojho rozvoju. Postup musí obsahovať dokumentované informácie pre monitorovanie výkonnosti, nástroje riadenia prevádzky a súladu s environmentálnymi cieľmi a cieľovými hodnotami. Musí byť navrhnutý plán monitorovania a záznamy pre monitorovanie. V pláne monitorovania musí byť presne popísané čo, ako, kde a čím sa bude monitorovať. Záznamy sa musia triediť do skupín na kalibračné záznamy a protokoly z environmentálnych prehliadok prevádzky. Je potrebné aby tieto záznamy vykonávala osoba na to zaškolená. Na kontrolu a monitorovanie by bolo potrebné aby dohliadali sami zamestnanci. Najväčší doraz by sa dbal v období zberu a spracovania bio hrozna. V tomto období sa vyskytuje najviac odchýlok od plánu a preto by bolo vhodné zaviesť presne stanovené pravidlá, ktoré by musel každý zamestnanec poznať a dodržiavať. Na kontrolu zamestnancov by som využil kamerový systém, ktorý by som nainštaloval v hlavnom sídle spoločnosti. Celková úroda sa v tomto období dováža a spracuje v tomto sídle.

4.11 Monitorovanie a meranie

Monitorovanie v spoločnosti Domin & Kušický zahŕňa zaznamenávanie informácií ktoré sledujú:

- Činnosti od spracovania hrozna až finálny predaj produktu.
- Dôležité nástroje ktoré sú potrebné pri prevádzke (drevené sudy a hliníkové zberné nádoby, filtračné nástroje, stroje potrebné na mletie, triedenie, drvenie a sedimentáciu, atď.).
- Plnenie cieľov a environmentálnych programov.

Ak sú pri monitorovaní používané monitorovacie nástroje, tak sú tieto nástroje kalibrované a udržiavané, záznamy o nástrojoch musia byť uskladnené. Monitorovanie

vstupov do procesu za výsledkom konečného produktu. Monitoruje sa spotreba materiálu ktorý je použitý pri pestovaní hrozna ale aj pri procese výroby vína. Monitoruje sa spotreba elektrickej energie, plynu, vody v hlavnom sídle, priamym odpočtom z faktúry. V priebehu realizácie produktu sa meria množstvo odpadu vyprodukovaného počas spracovania hrozna, množstvo odpadových vôd. Monitorovanie má na starosti zamestnanec na to vyškolený. U činností ktoré majú významný environmentálny aspekt je zameraný pracovník EMS a to minimálne dva krát ročne. Výsledky meraní sa zaznamenávajú do podkladov pre vedenie podniku. Medzi hlavné záznamy o monitorovaní patria záznamy o produkcii a likvidácii, vyprodukovanom odpade, zápisy o inšpekcii, nákupy materiálov a surovín.

4.12 Interný audit

Audítori sú zvolení riaditeľom spoločnosti na vykonávanie ich činnosti. Na tento druh práce sú zaškolení a musia byť nezávislí na preverovanej oblasti. Audity môže vykonávať aj externý pracovník s odpovedajúcou klasifikáciou. Výstupom z interných auditov sú dokumenty pre EMS napr. príručka, smernice, pracovné postupy, inštrukcie. Audítor by mal plniť nasledujúce činnosti:

- Preskúmanie procesov a činností vykonávaných spoločnosťou Domin & Kušický.
- Vytvorenie modelu, určenie hraníc a predmetu environmentálnych manažérskych systémov .
- Riadenie rizikovej analýzy.
- Vykonávanie interných auditov manažérskych systémov a vypracovanie správ z interných auditov.
- Riadenie úloh, ktoré slúžia na implementáciu, udržiavanie a zlepšovanie environmentálnych manažérskych systémov.
- Riadenie nezhôd a riešenie problémov
- Koordinácia monitorovania a merania
- Školenie pracovníkov o implementovaných prvkoch

4.13 Environmentálne preskúmanie

Prvým krokom k zavedeniu EMS je podrobné preskúmanie internej štruktúry a činností organizácie. Cieľom je zistiť environmentálne aspekty súvisiace s vplyvmi na životné

prostredie. Environmentálne preskúmanie je vlastne úvodná analýza environmentálnych aspektov, environmentálnych vplyvov a environmentálneho správania, ktoré súvisia s činnosťami, výrobkami a službami spoločnosti. Pri postupe preskúmania je potrebné identifikovať hlavné aspekty a určiť kritéria na posúdenie významu týchto aspektov. Na zistenie aspektov je potrebné zhromaždiť relevantné dokumenty a navštíviť miesta kde spoločnosť vykonáva hlavne procesy a skontrolovať vstupy a výstupy, zhromaždiť fotografie miesta, povolenia, licencie, určiť kľúčových pracovníkov. Do úvahy je potrebné vziať aj nepriame aspekty ako napr. kapitálové investície, poisťovacie služby a administratívne služby.

4.14 Časový harmonogram

Časový harmonogram zavedenia EMS je pre každú firmu rozdielny, hlavnými dôvodmi je veľkosť firmy, počet zamestnancov, vplyv na ŽP. Každá výrobná jednotka potrebuje rozdielny časový plán na uskutočnenie zmien. V nasledujúcej tabuľke sa nachádzajú postupné kroky s časovým harmonogramom potrebným na zavedenie EMS a osobami ktoré budú zodpovedné za plnenie daných krokov.

Tabuľka 8. Časový harmonogram krokov k zavedeniu EM

Kroky potrebné na zavedenie EMS	Zodpovedá	Mesiace
Školenie manažmentu	PP	1.
Preskúmanie súčasného stavu	PP	1.-2.
Zostavenie a preškolenie tímu	PP, RIZ	2.
Stanovenie cieľov	PP	2.-3.
Zavedenie pracovných tímov	PP	3.
Systém komunikácie	ZŽP	3.
Dokumentácia	ZŽP	3.-4.
Vypracovanie programov ktoré by slúžili počas havarijnej situácie	STPŽP	4.
Potrebné vypracovanie postupov pre kontrolu a následné kroky nápravných opatrení	ZŽP	4.-5.
Vypracovanie príručky EMS	ZŽP	4.-5.
Preskúmanie funkčnosti EMS vlastníkami spoločnosti, následné vydanie dokumentov EMS	PP	5.
Zavedenie EMS	PP	5.-6.
Certifikácia EMS	PP	6.

PP - Pracovník podniku EUROISO

RIZ - Riadenie ľudských zdrojov

ZŽP - Zmocnenec pre ŽP

VPJÚ - Vedúci pracovník jednotných útvarov

STPŽP - Samostatný technický pracovník

LOK - Legislatíva, organizácia a koncepcia

Zaškolenie manažmentu a preskúmanie súčasného stavu by zodpovedal pracovník podniku EUROISO. Toto školenie by prebiehalo počas prvého mesiaca zavádzania EMS. Za zostavenie tímu, stanovenie cieľov a zavedenie pracovných tímov by zodpovedal pracovník podniku EUROISO, počas druhého a tretieho mesiaca. Systém komunikácie a dokumentácie by mal na starosti zmocnenec pre životné prostredie počas tretieho a štvrtého mesiaca zavádzania EMS. Za programy ktoré by slúžili počas havarijných situácii by bol zodpovedný samostatný technický pracovník a to v 4 mesiaci. Za potrebné vypracovanie postupov pre kontrolu a následné kroky nápravných opatrení a príručku EMS by bol zodpovedný zmocnenec pre ŽP a to v štvrtom až piatom mesiaci. Za preskúmanie funkčnosti, zavedenie a certifikáciu by bol zodpovedný pracovník podniku EUROISO a to v piatom až šiestom mesiaci.

4.15 Zhodnotenie návrhu

Spoločnosť Domin & Kušický, ktorá sa zaoberá výrobou bio vína, má veľký potenciál na úspešné zavedenie normy ISO 14001 do systému spoločnosti. Toto tvrdenie vyplýva z preskúmania spoločnosti kde neboli zistené žiadne veľké nedostatky, ktoré by mohli ovplyvniť úspešnú certifikáciu. Zavedenie normy by malo priniesť mnoho výhod:

- Spoločnosť bude konkurencieschopná oproti iným zahraničným spoločnostiam, ktoré už vlastnia túto normu.
- Väčšiu výhodu oproti konkurencii majú produkty, ktoré sú certifikované.
- Spoločnosť bude mať schválené všetky legislatívne podmienky v environmentálnej oblasti.
- Väčšia pravdepodobnosť získania nových zákazníkov a udržanie tých starých.
- Zlepší sa interná a externá komunikácia.
- Zlepšenie dobrého mena v očiach širokej škály orgánov a zákazníkov.
- Zamestnanci sa naučia veľké množstvo informácii v oblasti environmentu.

Tento druh riešenia by mal pomôcť spoločnosti ušetriť peniaze pri monitorovaní prevádzky a zvýšiť ochranu ŽP. Vybral som si spoločnosť EUROISO, ktorá sa nachádza v Bratislave a centrálu má v Nemecku. Vybranú firmu som zvolil lebo táto firma sa nachádza najbližšie od spoločnosti Domin & Kušický. Tento certifikát by bol vydaný nemeckou spoločnosťou TSÜ (GMBH). Dĺžka zavádzania EMS by trvala približne 6

mesiacov. Dĺžka pre každú firmu je rozdielna, podľa počtu zamestnancov sa určilo najkratšie možné obdobie na zavedenie EMS. Počet zamestnancov je v rozmedzí 20-30 zamestnancov. Cena ktorú je potrebné zaplatiť firme EUROISO za preškolenie zamestnancov a vydanie certifikátu je 460 eur/ rok bez DPH. Certifikát s 3 ročnou aktualizáciou by bolo potrebné platiť každý rok. V cene by bolo aj anglické vydanie certifikátu a bez zbytočného papierovania.

5. ZÁVER

Nie len človek ako živá bytosť ale aj ostatné zložky ŽP potrebujú na svoj život zdravé a čisté prostredie. Znečistené prostredie zle vplýva na zdravie jedinca a spôsobuje mu rôzne ochorenia. Dokonca v niektorých krajinách sú oblasti vinohradu s nižšou hustotou ekosystému z dôvodu vysokých chemických vstupov do pestovania a zberu viniča. To je jeden z dôvodov prečo čím ďalej viac orgány tlačia na znižovanie chemických vstupov do ŽP. Jedným z dôkazov že spoločnosť má snahu o maximálnu ochranu ŽP aj pomocou normy ISO 14001, ktorej sme venovali podstatnú časť bakalárskej práce.

V tejto práci sme sa zamerali na konkrétnu implementáciu EMS podľa normy ISO 14001 do vybranej spoločnosti. Pred návrhom vylepšenia sme popísali ekonomické zhodnotenie spoločnosti. Navrhli sme postupnosť krokov k zavedeniu normy s časovým harmonogramom zavádzania. Následne sme pokračovali s environmentálnou politikou, environmentálnym plánovaním, environmentálnymi aspektami a následne environmentálnymi cieľami. Potom sme zhodnotili spôsob komunikácie, dokumentácie a kontrolu s monitorovaním prevádzky.

Podstatou práce bolo ukázať ako spoločnosť, ktorá je zameraná na výrobu bio vín môžu sa dobrovoľne podieľať na ochrane ŽP a preukázať toto správanie pomocou certifikácie ISO 14001. Čoraz viac zákazníci začínajú vyhľadávať certifikované spoločnosti. Táto certifikácia by to umožnila a potvrdila snahu o neustálu ochranu ŽP a udržateľný rozvoj.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. DOMIN, J. Hrozno a víno. Bratislava 20172 ISBN 978-80-972706-1-2.
2. SPEJCHALOVÁ, D. Management kvality, bezpečnosti a environmentu. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2012. ISBN 978-80-86730-87-5
3. FILDÁN Z.: Příručka EMS podle ISO 14001, Praha: ENVI GROUP s. r. o., s. 2016. ISBN 978-80-904215-1-6
4. VANĚČEK, V. Environmentální podnikové účetnictví. Praha: Karolinum, 1996. Ekonomické nástroje pro trvale udržitelný rozvoj České republiky. ISBN 80-7184-228-1.
5. PAVLOUŠEK, P. Pěstování révy vinné: moderní vinohradnictví. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3314-2.
6. JANÁKOVÁ A.: Abeceda bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, Praha, Nakladatelství ANAG, 2011, ISBN 898-80-805615-1-8
7. VEBER, J. a kol., Management kvality, environmentu a bezpečnosti práce., 2. vyd. Praha, 2010. ISBN 978-80-647-4594-6
8. CHRASTINOVÁ, Z.: Situácia slovenského poľnohospodárstva po vstupe do EÚ. Ekonomika poľnohospodárstva, 2005. ISBN 976-80-549-4521-6
9. KAZIMÍR, Š.: Pestovanie viniča a produkcie vína na Slovensku v minulosti. Bratislava: Veda vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1986. ISBN 653-80-637-4575-3
10. GREGOROVÁ, D. Opätovné vytvorenie samostatnej miestnej štátnej správy pre životné prostredie, 2014. ISBN 677-53-0247-4593-7
11. ŠAUER, P. Environmentální ekonomie, politika a vnější vztahy České republiky: příspěvky na seminář doktorandských studentů "u kulatého stolu". Praha 2016. ISBN 978-90-704655-1-8
12. TUHÁČEK, M. a JELÍNKOVÁ, J. Právo životního prostředí: praktický průvodce. Praha: str. 12-16 Grada, 2015. ISBN 985-70-839-8621-8

VYSVETLIVKY POUŽITÝCH POJMOV A TERMÍNOV

Aktíva - sú ekonomické prostriedky, ktoré sú výsledkom minulých udalostí, od ktorých sa očakáva, že v budúcnosti povedú k zvýšeniu ekonomických úžitkov

Ekológia - obor ktorý skúma vzťahy medzi organizmami a životným prostredím a vzájomné vzťahy medzi živými organizmami

Ekologické vinohradníctvo - druh vinohradníctva pri ktorom sa dbá na ekologické spracovanie a pestovanie viniča hroznového

Environmentálne - iný názov pre ekológiu, náuka o tvorbe životného prostredia a jej ochrane

Integrovaná produkcia - druh systému, pri ktorom sa bral veľký dôraz na minimálne používanie pesticídov

ISO 14001 - je to norma, ktorá špecifikuje požiadavky na systém environmentálneho manažerstva v organizáciách

Konvenčný systém - druh systému, pri ktorom sa kládol dôraz na maximalizáciu zisku, bral sa minimálny dôraz na životné prostredie

Legislatíva - činnosť spojená s tvorbou právnych noriem (legislatio - zákonodarstvo)

Náklady - predstavujú peňažné ocenenie spotreby podnikových výrobných faktorov

Ochrana životného prostredia - sú to činnosti pomocou ktorých sa snažíme predchádzať znečisťovaniu a poškodzovaniu životného prostredia

Pasíva - sú zdroje majetku, ktoré predstavujú celkovú sumu záväzkov účtovnej jednotky vrátane iných pasív a rozdielu majetku a záväzkov

Politika životného prostredia - rozhoduje o využívaní životného prostredia a ochrane životného prostredia a tým taktiež o princípoch prevencie a kooperácie

Vinohradníctvo - vinohradníctvo je poľnohospodárske odvetvie, ktoré sa zaoberá produkciou a skúmaním viniča hroznového

Vinárstvo - je termín používaný s výrobou vína

Výnosy - výnos je zvýšenie ekonomických úžitkov účtovnej jednotky v účtovnom období, ktoré sa dá spoľahlivo oceniť

Výsledok hospodárenia - porovnávanie peňažných prostriedkov vložených do podnikania a peňažných prostriedkov získaných po uzavretí všetkých podnikateľských aktivít.
Vzniká účtovný zisk alebo účtovná strata

Životné prostredie – je všetko, čo vytvára prirodzené podmienky existencie organizmov, vrátane človeka

SKRATKY

BOZP - Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci

EMS - Environmental management systems (Environmentálny systém pre manažérov)

HACCP- Hazard Analysis and Critical Control Points (Systém analýzy rizika a stanovenie kritických kontrolných bodov)

VH - Výsledok hospodárenia

ŽP - Životné prostredie

EA - Environmentálny aspekt

ZOZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKOV

Obrázok 1. Stredoslovenká vinohradnícka oblasť	26
Obrázok 2. Štruktúra spoločnosti	40

ZOZNAM POUŽITÝCH TABULIEK

Tabuľka 1. Aktíva	27
Tabuľka 2. Pasíva.....	28
Tabuľka 3. Náklady.....	29
Tabuľka 4. Výnosy.....	30
Tabuľka 5. Výsledok hospodárenia.....	31
Tabuľka 6. Environemntálne aspekty	36
Tabuľka 7. Ciele a cieľové hodnoty	37
Tabuľka 6. Časový harmogram.....	44